

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö
Nuorisotyö ja nuorisotutkimus

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

TAMPEREEN YLIOPISTON NUORISOTYÖN JA NUORISOTUTKIMUKSEN OPINTOSUUNNAN LAUSUNTO NUORISOLAIN UUDISTAMISESTA (Viite: Dnr 53/040/2014)

Kiitämme opetus- ja kulttuuriministeriötä lausuntopyynnöstä, joka antaa nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen koulutuksen toimijoille mahdollisuuden esittää näkemyksensä nuorisolain uudistamisesta. Lausuntomme sisältää sekä yleisiä huomioita että näkemyksiä eräistä yksittäisistä pykäläehdotuksista.

Yleistä

Nuorisolaki on Suomessa nuorisotyön ja nuorisopolitiikan tärkein normatiivinen perusta. Laki on välttämätön toimialan tukemiseksi ja kehittämiseksi, ja se turvaa omalta osaltaan nuorten ihmisten asemaa ja pyrkimyksiä. Nuorisolaki on myös osoitus yhteiskunnan nuorisotyölle ja nuorisopolitiikalle osoittamasta arvostuksesta ja luottamuksesta. Toimiessaan nuorisolaki vahvistaa nuorisotyön tavoitettavuutta ja nuorisopolitiikan kattavuutta nykyisessä moniulotteisessa yhteiskunnassa.

Lakiuudistusta valmistellut työryhmä ansaitsee kiitoksen lukuisia erilaisia näkökulmia huomioineesta työstä, jonka tuloksena lakiehdotus on syntynyt. Vaikka nuorisolaki on poliittisen ja hallinnollisen prosessin tuottama kompromissi, sen tulisi vastata riittävästi toimialan itseymmärrystä sekä nykyisen ja näköpiirissä olevan yhteiskunnan tarpeita. Lakia on valmisteltu huolellisesti ja innovatiivisia menetelmiä käyttäen. Myös nuorten näkemyksiä on kuultu ja kansainvälinen konteksti on huomioitu. Uudistuksessa on pyritty ottamaan huomioon yhteiskunnalliset muutokset, kuten väestönkehitys, monikulttuuristuminen ja digitalisoituminen.

1§ Lain soveltamisala

Lain soveltamista koskeva pykälä on uusi ja tarpeellinen. Pykälässä lausutaan julki soveltamisala, jonka itse asiassa myös vuoden 2006 nuorisolaki käytännössä kattoi. Pykälä on muotoiltu onnistuneesti ja realistisesti, sillä siinä nimetään sellainen soveltamisala, jonne

Yksikön nimi

nuorisolain sisältämä valtiollinen ohjaus tosiasiallisesti myös ulottuu. Soveltamisala on kuitenkin ristiriidassa lain nimen kanssa. Kyseessä on paremminkin ”Laki nuorisotyöstä ja nuorisopolitiikasta” kuin ”Nuorisolaki”. Nimi ”Nuorisolaki” viittaa sellaiseen kokonaisvaltaiseen ja velvoittavaan säädökseen, jota sovelletaan kaikkiin nuoriin ja nuorten parissa toimiviin aloihin. Näinhän asia ei ole, vaan monia nuorten parissa toimivia yhteiskunnallisia instituutioita säätelee voimakkaammin niiden oma erillislainsäädäntö. Myös nuoruuden/nuorison ikämäärittely on vaihtelevaa, ja nuorisolain tulkinta on yksi monista mahdollisuuksista. Hieman mahtipontinen nimi ”Nuorisolaki” kantaa mukanaan myös historiallisia totalitaarisia rasitteita (vrt. esimerkiksi Saksan Demokraattisen Tasavallan ”Das Jugendgesetz” 1960-luvulta ja Unkarin kansantasavallan nuorisolaki 1970-luvulta). Ehdotamme, että lain nimeä pohditaan vielä kerran rohkeasti ja kriittisesti arvioiden.

2§ Lain tavoite

Lakiehdotuksen arvopohjassa on hyviä ja kannatettavia tavoitteita, kuten nuorten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen, yhdenvertaisuus, monikulttuurisuus ja tasa-arvo. Arvopohjaan liitettyjä asioita ei kuitenkaan pureta raportissa tarkemmin. Epäselväksi jää esimerkiksi se, mitä ”yhteisvastuu” tarkoittaa.

3§ Määritelmät

Pykälän kohta 2 sisältää ehdotuksen nuorisotyön määritelmäksi. Yleisesti ottaen määritelmän sisältö on oikean suuntainen, mutta siihen liittyy kuitenkin puute, joka leimaa koko lakiesitystä. Lakiehdotukseen ei sisälly selvää määritystä nuorisotyöstä kasvatuksena, vaikka se on nuorisotyön kentällä voimakkaasti vallitseva näkemys. Vastikään julkaistun ”Kunnallisen nuorisotyön tulevaisuusodotukset”-raportin mukaan 98 % vastanneista viranhaltijoista oli sitä mieltä, että nuorisotyöllä on kasvatustehtävä. Viimeaikaisessa kotimaisessa kehittämistyössä (esimerkiksi ”Nups” Kokkolassa ja ”Nukka” Tampereella) ja eurooppalaisessa yhteistyössä kasvatusta (non-formal education) on nuorisotyön olennainen lähtökohta ja sisältö. Toimialan keskeinen tutkintonimike (yhteisöpedagogi) viittaa sekin suoraan kasvatukseen.

Kasvatuksen käsitettä ja selvää määritystä nuorisotyöstä kasvatuksena ei löydy lakitekstistä lainkaan. Se on outoa ja ristiriidassa toimialalla vallitsevien käsitysten, teorioiden, työmuotojen ja menetelmien kanssa. Lain perusteluissa hyvin esille nostettu nuorilähtöisyys sekä nuorten omien ajatusten ja tarpeiden kunnioittaminen ja tukeminen eivät ole mitenkään ristiriidassa nykyaikaisten kasvatuskäytännöiden ja -menetelmien kanssa. Päinvastoin, dialoginen kasvatusta on nuorisotyön omimpia ja nuorisotyöllisimpiä keinoja nuorten

Yksikön nimi

osallisuuden, kasvun, itsenäistymisen ja yhteisöllisyyden tukemiseksi. Ehdotamme, että 3§:n toinen kohta muutetaan muotoon, jonka mukaan nuorisotyöllä tarkoitetaan ”...*nuorten kasvatusta kasvun, itsenäistymisen ja osallistumisen tukemiseksi yhteiskunnassa;*”.

Lakiehdotuksesta voidaan tehdä lisäksi kaksi muutakin käsitteellisiä-sisällöllistä huomiota. Ensinnäkin ”nuorisotoiminta” palaa laissa määriteltäväksi käsitteeksi tauon jälkeen. On toivottavaa, että nuorisotyön ja nuorisotoiminnan välille ei rakenneta tällä kertaa liian jyrkkää rajaa. Sellaisesta on kokemuksia 1970- ja 1980-luvulta, jolloin nuorisotoiminta tulkittiin ensisijaisesti nuorten järjestötoiminnaksi. Sen erottaminen nuorisotyöstä oli monissa yhteyksissä vaikeaa ja keinotekoisia.

Toiseksi määritelmässä ”nuorisoalan järjestöstä” tuodaan lakitekstissä määriteltäväksi uudeksi käsitteeksi ”nuorisoala”. Sen sisältöä ei kuitenkaan tarkemmin nimetä. ”Nuorisoala”, jota käytetään uudistamista valmistelleen työryhmän raportissa runsaasti, jää profiilittomaksi. Mikä on ”nuorisoalan” suhde esimerkiksi yleisesti alalla käytössä oleviin termeihin ”nuorisotoimi” ja ”nuorisotoimiala”? Lakitekstissä ja raportissa ”nuorisoala” kytketään pitkälti järjestöihin, mutta sillä on ilmeisesti laajempikin merkitys, sillä työryhmä puhuu myös ”nuorisoalan kansalaisyhteiskuntaan liittyvistä asioista”. Lakitekstissä käsite esiintyy lisäksi osaamiskeskuksia koskevassa osuudessa.

8§ Kunnan vastuu ja 10§ Etsivä nuorisotyö

Kunnan vastuuta käsittelevässä osuudessa väljennetään kunnan nuorisotyön ja -politiikan tehtävien kuvausta ja luovutaan voimassa olevan lain tarkemmasta toimintamuotojen nimeämisestä. Kuntien itsehallinnon sekä nuorisotyöstä ja nuorisopolitiikasta vastaavien työntekijöiden ammattitaidon huomioiden luettelosta voidaan tuki luopua, ja luottaa paikalliseen päätöksentekoon. Mutta tilanteessa, jossa nuorisotyön asema ja resurssit eivät kunnissa ole itsestään selviä, ratkaisulla voi olla nuorisotyön asemaa heikentäviä seurauksia. Laki ei enää anna selkeätä suuntaa ja kuvaa niistä perustoimintamuodoista, joita kunnan nuorisotyö sisältää. Jos toimintamuotoja ei nimetä, niiden toteuttaminen ja kehittäminen vaarantuu. Lain tarjoama selkänäkö riittävän monipuoliselle nuorisotyölle heikentyy.

Ristiriitaisesti yksi toimintamuoto, etsivä nuorisotyö, saa lakiehdotuksessa runsaasti huomiota. Vaikka etsivä työ on tärkeä lisä nuorisotyössä ja sen tulokset ovat hyviä, yhden toimintamuodon voimakas esille nosto ja tukeminen ohjaavat nuorisotyötä entistä enemmän korjaavan yksilötyön suuntaan. Tätä emme pidä toivottavana kehityssuuntana. Myös

Yksikön nimi

varttuneille nuorille tulisi kehittää ja tarjota nuorisotyön eetokseen sopivia yhteisöllisiä, avoimia ja nuoria ihmisiä leimaamattomia matalan kynnyksen toimintamuotoja.

*12§ Rekisteri viranomaisten yhteistyötä varten etsivässä nuorisotyössä
ja*

13§ Nuorten tietojen käsittely etsivässä nuorisotyössä

Rekisterin muodostukseen sisältyy aina riski, että siitä tulee nuoria leimaava. Olennainen kysymys on se, miksi ongelmissa olevat nuoret pitäisi erikseen rekisteröidä. Tiedon välittymisen voisi ajatella riittävän. Kriittinen kysymys kuuluu: Ovatko nuorten tarpeet rekisteröinnissä ensisijaisia, vai onko tarkoitus tuottaa tietoa etsivän nuorisotyön oikeuttamiseksi? Varhainen huoli voi muuttua varhaiseksi leimaamiseksi. Rekisteriin liittyviä riskejä tulee pohtia riittävästi. Takaako rekisterin olemassaolo sen, että nuori todella saa tarvitsemaansa tukea? Tulisi myös varmistaa, että nuoren tiedot poistetaan rekisteristä sen jälkeen, kun niitä ei enää tarvita. Esityksessä ei viitata asiaan liittyviin kokeiluihin ja niistä saatuihin kokemuksiin. Kysymys siitä, millaisista asioista ilmoitetaan, on tärkeä. Huoleen liittyy aina moraalisia ja normatiivisia ulottuvuuksia; nämä voivat vaihdella ilmoittajan mukaan. Raportissa puhutaan myös kirjallisista sopimuksista (s. 49), mutta epäselväksi jää, kenen kanssa sopimuksia tarkalleen ottaen tehtäisiin.

Kaikkiaan rekisterin muodostus ja siihen liittyvät pyrkimykset voidaan tulkita myös ongelmapuhutavan vahvistumisena nuorisotyössä. Vastaava esimerkki on myös pykälän 27 huumausainetestaukset työpajoilla. Asia herättää kysymyksen siitä, miten testaus sopii yhteen työpajapedagogiikan periaatteiden kanssa. Kontrollin ja tuen välinen suhde jää lopulta problematisoimatta.

Lopuksi

Nuorisotyö ja nuorisopolitiikka ovat monisäikeisiä asioita, ja niitä säätelevästä ja ohjaavasta laista tulee helposti moniaineksinen. Koulutuksen ja tutkimuksen edustajina kiinnitämme lopuksi vielä huomiota yhteen seikkaan. Nuorisotyön koulutuksesta lakiehdotuksessa ei sanota mitään - lukuun ottamatta etsivää nuorisotyöntekijää. Lisäksi eräät asetustekstin muotoilut valtionavustuksien myöntämisestä ja valtionapukelpoisuudesta voidaan tulkita tarkoittavan myös koulutuksen merkityksen huomioimista. Vaikka vanhoihin valtionosuusjärjestelmään sidottuihin pätevyysvaatimuksiin ei enää ole paluuta, lainsäätäjän odottaisi ohjaavan toimialaa määrätietoisemmin koulutettujen työntekijöiden käyttöön.

Yksikön nimi

Tampereella 26.11.2015

A handwritten signature in blue ink that reads "Juha Nieminen".

Juha Nieminen
yliopisto-opettaja
juha.nieminen@staff.uta.fi
p. 0503186981

A handwritten signature in blue ink that reads "Päivi Honkatukia".

Päivi Honkatukia
professori

A handwritten signature in blue ink that reads "Miia Lähde".

Miia Lähde
yliopisto-opettaja